

Mardin Artuklu Üniversitesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Abdullah ALTUNHAN¹, Ramazan BAYER², Muhammed Zahid AÇAK³

ÖZET

Amaç: Bu çalışma, sağlık hizmetleri bölümü öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Araştırmada tarama modeli yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencileri oluştururken örneklem grubunu bu üniversitede eğitim gören Sağlık Hizmetleri Yüksek Okulu ve Meslek Yüksek Okulu Çocuk Gelişimi, Hemşirelik, İlk ve Acil Yardım, Tıbbi Tanıtım Pazarlama ve Yaşlı Bakımı bölümlerinde öğrenim gören 257'si (%71,0) kadın, 105'i (%20,0) erkek olmak üzere toplam 362 öğrenci katılmıştır. Araştırmada “Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği (YEKYTÖ) kullanılmış ve sonuçların değerlendirilmesinde SPSS 20 istatistik paket programı kullanılarak ikili değişkenler için bağımsız örneklem t-testi ikiden fazla değişkenler için One-Way ANOVA testi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin cinsiyet değişkinine göre engellilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yaş, sınıf, anne/baba eğitim durumu, aylık gelir ve bölüm değişkinine bakıldığında engellilere yönelik tutumlarından yaş, sınıf, anne/baba eğitim ve aylık gelir durumunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı ancak bölüm durumu değişkininde anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Sonuç: Bu çalışma sonucunda sağlık hizmetleri bölümü öğrencilerinin engelli bireylere yönelik olumlu tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, Engelliye Yönelik Tutum, Sağlık Hizmetleri Öğrencisi.

ABSTRACT

An Investigation of Mardin Artuklu University Students' Attitudes Towards the Disabled Persons

Purpose: This study has been conducted to determine the attitudes of health services students towards disabled people.

Method: The scanning model method was used in the research. While the population of the study was constituted by the students of Mardin Artuklu University, the sample group was 257 (71.0%) women studying in the Departments of Child Development, Nursing, First and Emergency Aid, Medical Promotion Marketing and Elderly Care a total of 362 students, 105 of whom (20.0%) were male, attended. In the study, the Attitude Scale for Persons Affected by Disability (YEKYTÖ) was used and the SPSS 20 statistical package program was used to evaluate the results, and the independent sample t-test for binary variables and One-Way ANOVA test for more than.

Result: It has been determined that there is a significant difference according to the gender variable towards disableds. In addition, when looked at age, class, mother / father education status, monthly income and department variable, there has been no significant difference in the attitudes towards disabled people in terms of age, grade, parents' education and monthly income, but a significant difference in the department status variable.

¹ Artuklu Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu, Mardin/TÜRKİYE

² Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Malatya/ TÜRKİYE

³ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Malatya/ TÜRKİYE

Conclusion: As a result of this study, it has been determined that the students of the health services department have a positive attitude towards disabled individuals.

Keywords: Disability, Attitude Towards The Disabled, Healthcare Student.

GİRİŞ

Engellilik kavramı tarih süreç içerisinde günümüze kadar önemli kuruluş ve kişiler tarafından farklı tanımlamalar ile ifade edilmektedir. Bu bağlamda Dünya Sağlık Örgütü (WHO), Birleşmiş Milletler (BM) ve ülkemizde yayımlanmış 5378 Engelliler Hakkında Kanun' a göre genel anlamda engellilik, bireylerin fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal yetilerinde doğum öncesi ve doğum sonrası çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre koşullarından etkilenen birey olarak tanımlanmaktadır. Engellilik, engelli birey ve aile çevresi olmak üzere bir bütün olarak ele alındığında nüfusun önemli bir kısmını doğrudan ilgilendirmektedir. WHO raporuna göre Dünya nüfusunun yaklaşık %15'ni, (2011) engelli bireyler oluşturmaktadır. Ülkemizde ise engellilere yönelik politikalar geliştirilmiş ve oluşturulan "Ulusal Engelli Veri Sistemi" kayıtlarına göre ve hayatta olan engelli sayısının; 1.423.334'ü erkek, 1.109.875'i kadın olmak üzere 2.533.209'dur. Ağır engeli olan kişi sayısı 777.569'dur (Mevzuat, 2005; WHO, 2011; ASPB EYHGM, 2014; Karahan ve Kuru, 2015; Ünal ve Yıldız, 2017; T.C. AÇSHB., 2020).

İnsan davranışına yön veren bireylerin psikolojik, duygu ve davranışlarını oluşturan etmenler tutum olarak ifade edilmektedir ve olumlu/olumsuz olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadırlar. Olumsuz tutumlar nesne, kişi ya da olguya yönelik olumsuz tepki ve düşünceye sahip olma, olumlu tutumlar ise nesne, kişi ya da olguya yönelik olumlu tepki ve düşünceye sahip olmaktır (Smith, 1968; Gürsel, 2006; Özyürek, 2006; Sezer 2012).

Engelli kişilere yönelik tutumlar, kişilerin hayatlarının bütününe etkileyebilmektedir. Engelli kişilerle iletişim kurmak, paylaşım ve etkileşim içinde olmak olumlu tutumları geliştirmektedir. Nitekim bireylerdeki fiziksel yetersizliğin tek başına bir engele neden olamayacağı, bu durumun ancak yetersizliği olan bireyin kendi kendisini veya diğer bireylerin onu yetersizlik algısı durumunda, bir engele neden olacağı tespit edilmiştir. Engelli kişilerin sayısı azımsanmayacak sayıda olmasına rağmen bireylere yönelik ön yargılı tutumlar ve ayrımcı davranışlar tarihsel süreç içerisinde her dönemde varlık gösterdiği ve engelli kişilere karşı olumsuz tutumların özellikle erken yaşlarda ortaya çıktığı bilinmektedir. Ülkemizde engelli birey sayısının yüksek olmasına rağmen engellilere yönelik olumsuz tutumlar da yüksektir. Bu problemin kökünde, engelli bireylere yönelik oluşan veya oluşturulan olumsuz

tutumlarından kaynaklanmaktadır (Barton, 1993; Şenel, 1996; Grewal ve ark., 2002; Sezer, 2012; Daşbaşı, Kesen ve Eryılmaz, 2013).

Engelli bireylerin toplumsal hayat içinde eksiksiz olarak ve etkili biçimde yer alabilmeleri için onlara yönelik tutumların olumlu şekilde değiştirilmesi çok önemlidir. Bu değişimin hayat bulacağı yerlerin başında üniversiteler vardır. Sağlık emekçileri, engelli kişilerle en sık karşılaşan ve bakım hizmeti veren kişilerdir. Bu nedenle, değişimin sağlanabilmesi için öncelikle sağlık bilimleri öğrencilerinin engelliliği nasıl algıladığının araştırılması gerekmektedir. Buna göre bu çalışma, sağlık hizmetleri öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlendiği bu çalışmada, geçmişte var olan bir durumu veya günümüzde varlığını sürdürdüğü biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı olan tarama modeli uygulanmıştır (Karasar, 2018).

Gönüllü Grupların Oluşturulması

Çalışmanın evrenini Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencileri oluştururken örneklem grubunu bu üniversitede eğitim gören Sağlık Hizmetleri Yüksek Okulu, Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Gelişimi, Hemşirelik, İlk ve Acil Yardım, Tıbbi Tanıtım Pazarlama ile Yaşlı Bakımı bölümlerinde öğrenim gören rastgele (randomize) yöntemle seçilmiş 362 öğrenci oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama yöntemi olarak ilk bölümde üniversite öğrencilerinin bireysel özelliklerini belirlemeye yönelik sorulara (yaş, cinsiyet, bölüm, sınıf, aylık gelir düzeyi, ebeveynlerin eğitim durumu, düzenli spor yapma durumları, ailesinde engelli bulunma durumuna yer verilirken, ikinci bölümde Yuker ve Block (1986) tarafından geliştirilen ve Özyürek (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan “Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği (YEKYTÖ)’ne yer verilmiştir. Ölçeğin amacı; engel gruplarını özel olarak ayırmaksızın, genel anlamda yetersizlikten etkilenmiş kişilere yönelik tutumları ölçmektir.

Ölçek 20 madde olup, 6’lı likert biçiminde hazırlanmıştır (+3 Tamamen Katılıyorum, +2 Katılıyorum, +1 Biraz Katılıyorum, -1 Biraz Katılmıyorum, -2 Katılmıyorum, -3 Kesinlikle Katılmıyorum). Ölçeğin 2, 5, 6, 11 ve 12. maddeleri ters şekilde puanlanmaktadır. Tüm maddeler işaretleri dikkate alınarak toplandıktan sonra, negatif değerleri ortadan

kaldırmak amacıyla +60 eklenerek toplam puan elde edilmektedir. Ölçekten alınacak en yüksek puan 120'dir. Veriler 2018-2019 öğretim yılı güz döneminde, araştırmacılar tarafından yapılan yüz yüze görüşmeler sonucu toplanmıştır. Verilerin toplanmasına geçmeden önce öğrencilere araştırmanın amacı konusunda bilgi verilmiştir. Öğrencilerin soru formunu doldurmaları 8-12 dakika sürmüştür (Yuker ve Block,1986; Özyürek, 2006).

Verilerin Analizi

Araştırma bulguları SPSS 20.0 paket programı ile değerlendirilmiş ve % 95 güven ile çalışılmıştır. Çalışmada elde edilen ölçek puanının normal dağılıma uygunluğunun belirlenmesi amacı ile "Kolmogorov-Smirnov" testi, homojenliğini belirlemek için "Anova-Homogeneity of variance" testi, güvenilirlik düzeyinin belirlenmesi amacı ile "Cronbach's Alfa" katsayısı hesaplanmış ve verilerin homojen ve normal bir dağılıma sahip olduğu belirlenmiş ve buna bağlı olarak analizlerde parametrik testlerin kullanılmasına karar verilmiştir. Ölçek puanının demografik değişkenlere göre değişiklik gösterme durumunun test edilmesinde iki grulu değişkenler için t testi, üç ve daha fazla grulu değişkenler için "One-Way ANOVA" testi kullanılmıştır. Gruplar arasındaki farkın kaynağını belirlemek için ise post-hoc testlerden "Tukey testi" kullanılmıştır.

BULGULAR

Mardin Artuklu Üniversitesi öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışma sonucunda elde edilen tüm bulgular Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3'de detaylandırılarak yorumlanmıştır. Buna göre elde edilen bulgular sonucunda aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerine bakıldığında araştırmaya katılan kişilerin 257'si (%71,0) kadın, 105'i (%20,0) erkek olmak üzere toplam 362 kişidir. Araştırmaya en fazla İlk Acil Yardım (%36,2) bölümünden ve 2. sınıf (%57,7) öğrencilerinden katılım sağlanmıştır. Engelli yakın durum değişkenine bakıldığında 140 öğrencinin engelli yakını olduğu ve 40 öğrencinin ise kendilerinin de engel durumu olduğunu belirtmişlerdir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerinin dağılımları

Değişken	Grup	f	%
Cinsiyet	Kadın	257	71,0
	Erkek	105	29,0
Yaş	18	17	4,7
	19-21	242	66,9
	22-24	88	24,3
	24+	15	4,1
Bölüm	Hemşirelik	60	16,6
	İlk Acil Yardım	131	36,2
	Yaşlı Bakım	75	20,7
	Çocuk Gelişimi	71	19,6
	Tıbbi Tanıtım Pazarlama	25	6,9
Sınıf	1	94	26,0
	2	209	57,7
	3	50	13,8
	4	9	2,5
Anne Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	166	45,9
	Okur-Yazar	54	14,9
	İlkokul	84	23,2
	Orta Öğretim	44	12,2
	Fakülte/Yüksek Okul	14	3,9
Baba Eğitim Durumu	Okur-Yazar Değil	41	11,3
	Okur-Yazar	46	12,7
	İlkokul	133	36,7
	Orta Öğretim	117	32,3
	Fakülte/Yüksek Okul	22	6,1
Aylık Gelir	1600	163	45,0
	1601-2600	120	33,1
	2601-3600	43	11,9
	3601+	36	9,9
Engelli Yakını Durumu	Evet	140	38,7
	Hayır	222	61,3
Bir Engel Durumu	Evet	40	11,0
	Hayır	322	89,0
Spor Yapma Durumu	Evet	166	45,9
	Hayır	196	54,1

Tablo 2. Bazı değişkenlere göre üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Değişken	Grup	X	Sd.	t	p
Cinsiyet	Kadın	53,90	12,005	-2,231	,026*
	Erkek	56,94	11,152		
Engelli Yakını Durumu	Evet	54,52	11,954	-,336	,737
	Hayır	54,95	11,774		
Bir Engel Durumu	Evet	55,75	14,492	,456	,651
	Hayır	54,66	11,478		
Spor Yapma Durumu	Evet	55,57	12,214	,372	,241
	Hayır	54,11	11,485		

*p<0.05

Tablo 2'ye göre; araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin engelli yakını bulunma durumu, herhangi bir engelinin bulunma durumu ve spor yapma durumuna göre engellilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık saptanmadı ($p>0.05$). Fakat araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin cinsiyetlerine göre engellilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık tespit edildiği ve erkek üniversite öğrencilerinin kadın üniversite öğrencilerinden daha yüksek engellilere yönelik tutum puanına sahip oldukları belirlenmiştir ($t=-2,231$, $p<,026$).

Tablo 3. Çeşitli değişkenlere göre üniversite öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının karşılaştırılması

Değişken	Grup No/Grup	X	Sd.	F	p	Post-Hoc
Yaş	1 18	55,29	11,501	1,038	,376	
	2 19-21	55,48	11,742			
	3 22-24	53,00	12,475			
	4 24+	53,33	9,173			
Bölüm	1 Hemşirelik	53,16	10,224	4,719	,001*	2>4* 3>4* 3>5*
	2 İlk Acil Yardım	56,68	11,665			
	3 Yaşlı Bakım	57,48	11,768			
	4 Çocuk Gelişimi	51,53	12,283			
	5 Tıbbi Tanıtım Pazarlama	49,84	11,797			
Sınıf	1 1. Sınıf	55,98	11,903	,714	,544	
	2 2. Sınıf	54,63	12,085			
	3 3. Sınıf	53,02	10,385			
	4 4. Sınıf	55,44	13,184			
Anne Eğitim Durumu	1 Okur-Yazar Değil	54,35	11,654	,476	,754	
	2 Okur-Yazar	54,88	11,733			
	3 İlkokul	56,19	12,212			
	4 Orta Öğretim	53,52	11,510			
	5 Fakülte/Yüksek Okul	55,00	13,778			
Baba Eğitim Durumu	1 Okur-Yazar Değil	55,53	12,625	1,024	,403	
	2 Okur-Yazar	57,21	12,023			
	3 İlkokul	54,85	11,562			
	4 Orta Öğretim	54,30	12,214			
	5 Fakülte/Yüksek Okul	50,59	8,995			
Aylık Gelir	1 1600 TL ve altı	53,90	12,089	1,362	,254	
	2 1601-2600 TL	56,55	11,885			
	3 2601-3600 TL	53,67	10,145			
	4 3601 TL ve üzeri	54,19	12,118			

* $p<0.05$

Tablo 3'e göre; araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin yaş, sınıf, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu ve aylık gelir durumuna göre engellilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmadı ($p>0.05$). Ancak, araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin bölümlerine göre engellilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık

belirlenmiştir. ($F=4,719$, $p<,001$). Belirlenen bu farklılığın kaynağını belirlemek için yapılan post hoc test sonucuna göre; ilk acil yardım bölümü öğrencilerinin çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinden, yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinin çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinden, yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinin de tıbbi tanıtım ve pazarlama bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha yüksek engellilere yönelik tutum puanına sahip oldukları belirlenmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin aile eğitim ve gelir durumuna göre eğitim durumlarının ve gelir düzeylerinin düşük olduğu belirlenmiştir. Engel durumu değişkeni sonucuna göre çevresinde engelli bireylerin bulunduğu ve 40 bireyin ise kendilerinin de herhangi bir engel durumu olduğunu belirtmişlerdir. Türkiye’de engelli sayısı konusunda her birinde farklı ölçütlerin alındığı istatistik sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Örneğin, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından Türkiye İstatistik Kurumuna 2002 yılında yaptırılan Türkiye Özürlüler Araştırması’na göre, Türkiye’de engelli nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %12.29’dur. Bu sonuca göre 8,5 milyon engelli vatandaşımız bulunmaktadır (Şenel, 1996; Özida, 2002). Aile bireylerinde yahut akrabalar içinde engelli olan/olmayan; tanıdık engelli olan/olmayan öğrencilerin engelli bireylere karşı tutumlarında farklılık olmadığı belirlenmiştir (Sarı, Bektaş, ve Altıparmak, 2010). Elde edilen bulgularımız ile literatürdeki sonuçlar paralellik göstermektedir. Ancak aile eğitim ve gelir durumunda oluşan farklılığın yapılan araştırmanın il durumundan kaynaklandığı, bu bölgede yaşayan bireylerin daha çok maddi gelir sağlamak zorunda olması nedeniyle eğitim durumunda farklılığın oluştuğu söylenebilir.

Cinsiyetler arası engellilere karşı tutumları incelendiğinde kadın ve erkekler arasında ($p<0,26$) anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Analiz sonucuna göre kızlarla erkekler arasında ölçek puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Kadınların ölçek puan ortalaması 53,90 erkeklerin ölçek puan ortalaması ise 56,94’tür. Buna göre erkeklerin ölçek puanı kızlara göre daha yüksektir. Bu sonuçlara göre yaptığımız çalışma ile ilgili alanda yapılan çalışmalar paralellik göstermektedir (Sarı, Bektaş, ve Altıparmak, 2010; Şahin ve Bekir, 2016).

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin bölümlerine göre engellilere yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Belirlenen bu farklılıkta; ilk acil yardım bölümü öğrencilerinin çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinden, yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinin çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinden, yaşlı bakımı bölümü öğrencilerinin de tıbbi tanıtım ve pazarlama bölümü öğrencilerinden anlamlı olarak daha

yüksek engellilere yönelik tutum puanına sahip oldukları saptanmıştır. Bu bölümler arasında çocuk gelişimi, Yaşlı bakımı, İlk ve acil yardım bölümlerinde engelli bireylere yaklaşım konuları işlenmektedir. Tıbbi tanıtım ve pazarlama bölümünde okutulan derslerde ya da içeriklerinde engelli bireylere yönelik herhangi bir anlatım yoktur. Bu bilgiler ışığında sağlık bölümlerinde okutulan engelli bireylere yönelik dersler ve içerikler olumlu yönde öğrencileri etkilemediği düşünülmektedir. Donaldson (1980) ve Tait (2000)'in yaptıkları araştırmalarda, üniversitenin çeşitli bölümlerinde okuyan ve engelli bireyi tanıtan ders alan ve almayan öğrencilerin tutumları karşılaştırılmıştır. Sonuçta ders alanların tutumlarında anlamlı bir farklılık saptanmıştır. Yüksek öğretim öğrencileri, acıma, d Tablo 1'e göre araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin demografik özelliklerine bakıldığında araştırmaya katılan kişilerin 257'si (%71,0) kadın, 105'i (%20,0) erkek olmak üzere toplam 362 kişidir. Araştırmaya en fazla İlk Acil Yardım (%36,2) bölümünden ve 2. sınıf (%57,7) öğrencilerinden katılım sağlanmıştır. Engelli yakın durum değişkenine bakıldığında 140 öğrencinin engelli yakını olduğu ve 40 öğrencinin ise kendilerinin de engel durumu olduğunu belirtmişlerdir.

ışlama, etiketleme gibi negatif düşüncelerden sıyrılma gibi kuvvetli yönetime sahiptirler. Bunun yanı sıra engellilere yardım eli uzatılması gereken birer birey olarak da tanımlanmaktadır (Ünal ve Yıldız, 2017). Gürsel (2006)'in yapmış olduğu beden eğitimi bölümleri arasında engelli bireylere yaklaşım ile ilgili çalışmada ders alanlar ile almayanlar arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Öneriler

Yaşadığımız toplum ancak engelli bireyleri de içine alacak şekilde yaşanıldığında gerçek anlamda toplum olacaktır. Onları da içine alan toplumsal kurum ve kuruluşların oluşturulması ve özellikle yerel yönetimlerin çevre düzenlemeleriyle engelli bireylerin yaşamlarında kolaylık sağlamada katkıda bulunmalıdırlar.

Üniversite öğrencilerinin ileriki yaşamlarında toplumun eğitim, sağlık vb. hizmet edicileri konumuna gelecekları düşünüldüğünde gerekli bilgi ve farkındalık oluşturulabilmesi için engelli bireyleri tanıtıcı, engellilere yönelik tutumlarını olumlu yönde geliştirici müfredat çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Kitle iletişim araçları ile görsel ve yazılı medya özellikle sosyal medya aracılığıyla engelli bireylere olan yaklaşımın normalleştirilmesi ve her engelsiz bireyin potansiyel bir engelli adayı olabileceği ifade edilmelidir.

KAYNAKLAR

- ASPB EYHGM. (2014). Birleşmiş Milletler sisteminde engellilik. Eylül 22, 2017 tarihinde <http://eyh.aile.gov.tr/mevzuat/uluslararası-mevzuat/13-birlesmismilletler-sisteminde-engellilik>.
- Barton L. (1993). The Struggle for Citizenship: The Case of Disabled People. *Disability, Handicap & Society*. 8(3), 235-48.
- Demir, Ö, Aysoy, M. (2004). *Türkiye Özürlüler Araştırması 2002*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Daşbaşı, S., Kesen, N. F. ve Eryılmaz, C. (2013). Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Engellilere Yönelik Tutumları. *Sağlık ve Toplum*. 23(1), 39-46.
- Donaldson, J. (1980). Chanking Attitudes Toward Handicapped Persons: A Review and analysis of research. *Exceptional Children*. 46 (7).
- Grewal, L., Joy S., Lewis, J., Swales, K., Woodfield, K. (2002). *Disabled for Life? Attitudes towards, and experiences of Disability in Britain Leeds: Department for Work and Pensions: Research Report No. 173*.
- Gürsel, F. (2006). Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor Dersinin Öğrencilerin Engellilere Yönelik Tutumlarına Etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 31, 67-73.
- Karahan, B. G ve Kuru, E. (2015). Ortopedik, Görme ve İşitme Engelli Öğrenciler İçin Beden Eğitimi ve Spor Dersi Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 10 (1).
- Karasar, N. (2018). *Bilimsel Araştırma Yöntemi (Otuz Üçüncü Basım)*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özida (2002). T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Türkiye Özürlüler Araştırması, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası.
- Özyürek, M. (2006). Engellilere Yönelik Tutumların Değiştirilmesi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sarı, H. Y., Bektaş M ve Altıparmak S. (2010). Hemşirelik Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*. 27.
- Sezer, F. (2012). Engelli Bireylere Yönelik Olumlu Tutum Geliştirmeye Yönelik Önleyici Rehberlik Çalışması; Deneysel Bir Uygulama. *Education Sciences*. 7 (1), 16-26.
- Smith, M. B. (1968). *Attitude Change International Encyclopedia of The Social Sciences*. Crowell and Mac Millan.
- Şahin, H ve Bekir, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 767-77.
- Şenel, H. G. (1996). Yetersizliği Olan ve Olmayan Gençlerin Yetersizliğe Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*. 2(2), 68-75.
- Tait, K. ve Purdie, N. (2000). Attitudes Toward Disability: Teacher Education for Inclusive Environments. *International Journal of Disability, Development and Education*. 47 (1).
- T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetler Genel Müdürlüğü (2020). *Mart Engelli ve Yaşlı İstatistik Bülteni*.
- Ünal, V., ve Yıldız, M. (2017). Üniversite Gençliğinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Sivas Örneği. *The Journal Of Academic Social Science Studies*. 57, 341-58.

WHO (2011). Dünya engellilik raporu. Ankara: EYHGM Yayınları. 02.09.2018 tarihinde <http://eyh.aile.gov.tr/data/5480490c369dc57170df34bd/D%C3%BCnya%20Engellilik%20Raporu-basilan.pdf> adresinden alındı

Yuker, H. E. ve Block J. R. (1986). Research With the Attitude to Ward Disabled Persons Scales (ATDP) 1960-1985. Hempstead, NY: Center for the Study of Attitudes Toward Persons with Disabilities, Hofstra University.

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5378&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>, 2005, Erişim: 02.01.2021.

